

Αλαμπουρνέζικα - Η γλώσσα των κουλτουριάρηδων

Κουλτουριάρηδες είναι οι διανοούμενοι που δίνουν μεγαλύτερη σημασία στη γνώση και την πληροφόρηση και λιγότερη στο αίσθημα και το βίωμα. Ότι έμαθαν ή δεν έμαθαν έχει γι' αυτούς μεγαλύτερη αξία από τη σκέψη. Κουλτουριάρηδες βρίσκονται σ' όλες τις εποχές. Στην αρχαία Ελλάδα τους κοροϊδεύει πολύ άσχημα ο Αριστοφάνης επειδή χρησιμοποιούσαν πάντα καινούριες και παράξενες λέξεις για να ξιπάσουν τον κόσμο. Και οι σοφιστές ήταν ένα είδος κουλτουριάρηδων της εποχής τους, γιατί έδωσαν πολλή σημασία στη γνώση και όχι στη σωστή κρίση. Αλλά και παλαιότερα όταν λέγαμε «οι διανοούμενοι» ή «οι άνθρωποι των γραμμάτων» νιώθαμε κάτι σαν δυσφορία και ενόχληση, γιατί καταλαβαίναμε ότι αυτοί οι άνθρωποι είχαν ξεφύγει πολύ από τη ζωή εν ονόματι δήθεν της τέχνης. Αυτοί νομίζανε ότι, επειδή ήτανε άνθρωποι των γραμμάτων, έπρεπε να μιλούν με ειδικό λεξιλόγιο, να καταλαβαίνονται μεταξύ τους, κι ας μην τους καταλαβαίνουν οι άλλοι. Σε τελική ανάλυση, οι κουλτουριάρηδες είναι ψευτομορφωμένοι. Μόνο ένας ψευτομορφωμένος μπορεί να χρησιμοποιεί λεξιλόγιο που ξιπάζει και ξαφνιάζει, ή να μεταχειρίζεται ωραίες λέξεις και φράσεις για να κάνει εντύπωση, ενώ καταβάθος δεν κατέχει τη γλώσσα και δεν την χρησιμοποιεί σωστά.

Αυτό που σήμερα αποκαλούμε γλώσσα των κουλτουριάρηδων, είναι ένα κουρκούτι από νεόκοπες λέξεις, από ξένες αμετάφραστες λέξεις και από λέξεις παρμένες από διάφορες επιστήμες, λ.χ. «η μεταστοιχείωση της ντεμί νομενκλατούρας». Μ' ένα τέτοιο κουρκούτι στο τέλος δε βγάζουν νόημα ούτε αυτοί, ούτε φυσικά κι εμείς. Ας πάρουμε για παράδειγμα τη λέξη «δομή» που αναφέρεται στον χώρο, ενώ η λέξη «διαδικασία» αναφέρεται στον χρόνο. Τι θα λέγατε όμως αν ξαφνικά διαβάζατε «δομικές διαδικασίες» ή «διαδικαστικές δομές»; Ρωτήθηκαν κάποιοι να τις εξηγήσουν, μα δεν μπόρεσε κανείς. Γιατί όπως καταλαβαίνετε, πρόκειται για μπαρούφες. Τι μπορεί λοιπόν να σημαίνουν οι δύο αυτές φράσεις, όταν στην καθεμία το επίθετο αναιρεί το ουσιαστικό; Αλλά τι θα λέγατε αν αυτή η φράση γινόταν ολόκληρη πρόταση; Διαβάστε λοιπόν: «Όταν οι δομικές διαδικασίες λειτουργούν ανασταλτικά μέσα στον χώρο του μεταμοντέρνου...». Τι να πρωτοσχολιάσει κανείς σ' αυτή τη φράση; Πρώτα πρώτα πόσοι ξέρουν τον όρο «μεταμοντέρνο»; Κι έπειτα, τι ακριβώς συμβαίνει μέσα στον χώρο του

«μεταμοντέρνου», εάν λειτουργήσουν ή δε λειτουργήσουν οι «δομικές διαδικασίες»; Αυτά είναι ακατανόητα και γι' αυτόν που τα γράφει και γι' αυτόν που τα διαβάζει. Είναι αλαμπουρνέζικα. Και σκεφτείτε ότι σαν κι αυτή τη φράση υπάρχουν χιλιάδες, που επαληθεύουν τα τρία χαρακτηριστικά των κουλτουριάρηδων: Πρώτον ότι δεν γνωρίζουν καλά τις λέξεις και τις έννοιές τους (κάποιος έγραφε τη λέξη «ενδιαίτημα» και εννούσε «ένδυμα»!), δεύτερον θέλουν να ξιπάσουν τους άλλους με διάφορες ακαταλαβίστικες λέξεις και τρίτον, δεν έχουν χωνέψει καλά αυτό που λένε. Χώρια που δεν τα καταφέρνουν ούτε και με το συντακτικό και μπερδεύονται. Βέβαια το μπερδεμα υπάρχει πρώτα στο μυαλό. Πάντως μ' αυτά και μ' αυτά, καταφέρνουν να κομπλεξάρουν πολλούς, και καμιά φορά όλους, ενώ συντελούν στο να πάει η γλώσσα μας κατά διαόλου .

θα μπορούσε να αναρωτηθεί κάποιος, ότι αφού αποδεχόμαστε την ερμητική γραφή ορισμένων ποιητών, γιατί να μην αποδεχτούμε και τον δυσνόητο τρόπο γραφής των κουλτουριάρηδων; Από μία άποψη, κι ο ποιητής θα έπρεπε, οποιαδήποτε τεχνοτροπία κι αν ακολουθεί, να γράφει κατά τρόπο κατανοητό, για να μπορεί ο αναγνώστης να τον καταλαβαίνει. Γιατί, τι να την κάνουμε την οποιαδήποτε ποίηση, όταν έχει κοπεί η γέφυρα της επικοινωνίας; Τι να τα κάνουμε τα ερμητικά ποιήματα, όταν δεν τα καταλαβαίνει κανείς; Κι αφού δεν μας λένε τίποτε, πως είναι δυνατόν να μας συγκινήσουν; Βέβαια ο ποιητής έχει τη δικαιολογία ότι γράφει για να εκφράσει τον εαυτό του, αν και πάλι θα μπορούσε να πει κανείς ότι ένας ποιητής που εκφράζεται ερήμην του αναγνώστη, τι σόι ποιητής είναι; Και αν ο σουρεαλισμός στην πρώτη φράση το παραξύλωσε, τι να πούμε για τους σημερινούς σουρεαλιστές της αρπακόλας, που γράφουν ότι τους κατέβει; Πάντως ο στοχαστής, επειδή δεν έχει καν τη δικαιολογία της έμπνευσης κι επειδή ο στόχος του είναι η συζήτηση με τον αναγνώστη, δεν θα έπρεπε να είναι ακαταλόγιστος σαν τους μοντέρνους ποιητές.

Κάποιοι ισχυρίζονται πως έτσι εμπλουτίζεται η γλώσσα μας, ενώ η απλότητα και η σαφήνεια διατηρούν τη γλώσσα στάσιμη. Αν όμως ο εμπλουτισμός της γλώσσας, γίνεται αιτία για να θριαμβεύσει η ακατανοησία, μήπως θα έπρεπε να προτιμήσουμε κάποιες φυλές τις Αφρικής που συνεννοούνται μόνο με τριακόσιες λέξεις;

Η αιτία του φαινομένου αυτού, οφείλεται όχι μόνο στην ημιμάθεια των περισσότερων κουλτουριάρηδων αλλά και στον εγωισμό τους. Δε θα μπορέσουν ποτέ οι άνθρωποι αυτοί να ακούνε περισσότερο απ' όσο μιλάνε, να σκέφτονται περισσότερο απ' όσο γράφουν, και να περνούν κάθε πληροφορία από το κόσκινο

της κρίσης. Για να συμβεί αυτό θα πρέπει να είναι ταπεινός, να μη νομίζει πως αυτός τα ξέρει όλα και κανείς άλλος. Να μη λέει διαρκώς «εγώ νομίζω», «εγώ πιστεύω», «έχω τη γνώμη», και τα συναφή. Μέσα σ' αυτό το βραχυκύκλωμα ημιμάθειας και εγωισμού, χωρούνε αριστεροί και δεξιοί, εφημερίδες και τηλεόραση, και ορθόδοξοι και νεο-ορθόδοξοι. Κάποτε ένας κομμουνιστής πιπίλιζε τον Μαρξ και τελικά αποδείχτηκε πως δεν είχε διαβάσει ούτε μια σελίδα από το «Κεφάλαιο». Και πόσοι χριστιανοί δεν έχουν μεσάνυχτα από το ευαγγέλιο; Κι αφήστε εκείνους που δεν διαβάζουν λογοτεχνία, αλλά μόνο τις βιβλιοπαρουσιάσεις, κι έτσι είναι σαν να τα έχουν διαβάσει όλα!

Ας αφήσουμε όμως την πολλή θεωρία κι ας δούμε ένα παράδειγμα κουλτουριάρη. Ας δούμε λ.χ. ένα τεχνοκριτικό σημείωμα που αναφέρεται στη ζωγραφική ενός σπουδαίου καλλιτέχνη. Απολαύστε λοιπόν κριτική ζωγραφικής:

«Η χρονικότητα -στον τάδε ζωγράφο- είναι ψευδαίσθηση, απάτη, διάσπαση, εξαλλαγή, διαστολή υποκειμένου και αντικειμένου, κατακερματισμός και αλλοτρίωση, γι' αυτό κύριο μέλημά του είναι να την εξοστρακίσει αναζητώντας την πρωτογένεια μιας νέας ονοματοθεσίας, μιας ιδιωματικής μορφής, που θα του επιτρέψει την αναδόμηση (βάι, βάι, βάι, κι εδώ αναδόμηση), ενός κόσμου όπου μέσα του, ερωτικά συγκλίνουν τα πάντα, ικανοποιούνται, αποκαθίσταται.»

Καταλάβετε τίποτα ή νιώθετε ανεπαρκείς; Το πιο πιθανό είναι να μην καταλάβετε τίποτα, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι είστε ανεπαρκείς. Ανεπαρκείς είναι αυτοί που γράφουν τέτοια πράγματα. Αλλά ας αρχίσουμε το ψείρισμα. Πρόκειται ουσιαστικά για μία και μόνη πρόταση. Στην αρχή δίνει την εντύπωση, πως αν το διαβάσεις προσεκτικά, θα βγάλεις κάποιο νόημα. Γελιέσαι, γιατί όσο προχωράς, ακόμη κι εκείνο που υποτίθεται κατάλαβες στην αρχή, ξεχνιέται. Η «χρονικότητα» λοιπόν για τον ζωγράφο μας, είναι «ψευδαίσθηση». Λογικά, η χρονικότητα πρέπει να έχει σχέση με την έννοια του χρόνου. Τώρα πως ο χρόνος γίνεται χρονικότητα, αυτό είναι ένα από τα μυστήρια των κουλτουριάρηδων. Εδώ έχουμε ένα συγκεκριμένο έργο, ζωγραφιές, υλικά, τεχνοτροπίες, και μόνο στη χρονικότητα βρήκες να σκαλώσεις; Έστω. Ο χρόνος λοιπόν για τον ζωγράφο μας είναι «ψευδαίσθηση». Είναι όμως και «απάτη». Πως μπορούν αυτά τα δύο να σταθούν πλάι πλάι; Δηλαδή, αν ο χρόνος τον εξαπατά, τότε πως μπορεί ο χρόνος να είναι ψευδαίσθηση; Ακολουθεί η «διάσπαση». Ο χρόνος δηλαδή, πρώτα τον εξαπατάει και τον κοροϊδεύει και ύστερα τον αναγκάζει να διασπαστεί; Και ποιο είναι το υποκείμενο; Διασπάται ο ζωγράφος ή ο ίδιος ο χρόνος είναι διασπασμένος; Τι από τα δύο συμβαίνει; Ακολουθεί η «εξαλλαγή». Τι σημαίνει εξαλλαγή; Είναι ιατρικός όρος που σημαίνει την μεταβολή των καλοηθών νεοπλασμάτων σε κακοήθη. Δηλαδή ο

χρόνος είναι καρκίνος; Καλό κι αυτό: Αμ τότε πως ο καρκίνος είναι ψευδαίσθηση; Παρακάτω γράφει: «διαστολή υποκειμένου και αντικειμένου». Η φράση ταιριάζει σε φιλοσοφική πραγματεία, όχι σε τεχνοκριτικό σημείωμα. Το κάθε ουσιαστικό απ' αυτά που είδαμε ως τώρα δεν ταιριάζει με το διπλανό του, αλλά το ένα αναιρεί το άλλο. Προχωρώντας, διαβάζουμε «κατακερματισμός και αλλοτρίωση». Ενώ η προηγούμενη φρασούλα «διαστολή υποκειμένου και αντικειμένου», είναι παρμένη από την φιλοσοφία, το «κατακερματισμός και αλλοτρίωση» ανήκει στο σύγχρονο λεξιλόγιο των κουλτουριάρηδων.

Συνοψίζοντας: Η χρονικότητα του τάδε ζωγράφου είναι 1) ψευδαίσθηση, 2) απάτη, 3) διάσπαση, 4) εξαλλαγή, 5) διαστολή υποκειμένου και αντικειμένου, 6) κατακερματισμός, 7) αλλοτρίωση.

Κατάλαβε φαίνεται η συγγραφέας ότι μας μούκωσε αρκετά και σταμάτησε εδώ τον κατάλογο, για να προχωρήσει σε κάποιες επεξηγήσεις: «γι' αυτό κύριο μέλημά του είναι να την εξοστρακίσει». Το «την» αναφέρεται βέβαια στην χρονικότητα, θα μπορούσε όμως ν' αναφέρεται και σε οποιοδήποτε ουσιαστικό θηλυκού γένους που αναφέρθηκε πιο πάνω, όπως την ψευδαίσθηση, την απάτη, την εξαλλαγή. Καταλαβαίνετε λοιπόν τι σύγχυση δημιουργείται όταν κάποιος δεν ελέγχει τα λόγια του; Θέλει να πει ότι ο ζωγράφος προσπαθεί να βγάλει τον χρόνο έξω από το έργο του και για να το πει αυτό αυτό, μας αράδιασε του κόσμου τα αφηρημένα ουσιαστικά. Πως όμως θα το κάνει αυτό (να εξοστρακίσει τη χρονικότητα); «Αναζητώντας την πρωτογένεια μιας νέας ονοματοθεσίας». Τι σημαίνει άραγε η λέξη «πρωτογένεια»; Μήπως θα πει το πρώτο γένος; Η πρώτη γέννηση; Η πρώτη φάση της ζωής του ανθρώπου; Αλλά εκείνο που είναι για γέλια, είναι η «νέα ονοματοθεσία». Τι θέλει να πει η ποιήτρια, ότι να εξοστρακίσει ο ζωγράφος τον χρόνο από τους πίνακές του, δίνει νέα ονομασία στα πράγματα; Γιατί μιλούμε βέβαια, για ζωγράφο. Και στη ζωγραφική, τι πάει να πει «ονοματοθεσία»; Και ποια είναι η νέα ονοματοθεσία και τι σχέση έχει με την πρωτογένεια, με τη διάσπαση του χρόνου και μ' όλα τ' άλλα που μας είπε παραπάνω;

Και δεν σταματά εδώ, αλλά συνεχίζει: Μέλημα του ζωγράφου είναι να εξοστρακίσει τη χρονικότητα, αναζητώντας, εκτός από την πρωτογένεια μιας νέας ονοματοθεσίας, και την πρωτογένεια μιας «ιδιωματικής γραφής». Αυτό το τελευταίο, παραδόξως φαίνεται κάπως κατανοητό. Υποθετικά πάντα, η ιδιωματική μορφή, είναι μια δική του τεχνοτροπία που αποδίδει το δικό του πρόσωπο ή έστω το ιδίωμα. Κι αυτό το απλό πράγμα, δηλαδή το να βρει ο ζωγράφος το προσωπικό του ύφος, το κάνει μόνο και μόνο για να εξοστρακίσει τον χρόνο; Μυστήρια πράγματα συμβαίνουν στον χώρο της τέχνης κι ακόμα πιο μυστήρια στον χώρο

της κριτικής...

Προσέξτε όμως να δείτε, ότι αυτή η ιδιωματική μορφή θα εκκολάψει στην τεχνοκριτικό, πολλά πράγματα παρακάτω: *«...μιας ιδιωματικής μορφής, που θα του επιτρέψει την αναδόμηση, ενός κόσμου όπου μέσα του, ερωτικά συγκλίνουν τα πάντα, ικανοποιούνται, αποκαθίσταται».*

Εδώ μπαίνει και το ερωτικό στοιχείο. Έτσι, πρώτου τελειώσει το τεχνοκριτικό σημείωμα της κυρίας αυτής, εμείς θα έχουμε γνωρίσει και το πρόβλημα του έρωτα του καλλιτέχνη μας. Αν καταλάβουμε λοιπόν σωστά, ο ζωγράφος προσπαθεί να εξοστρακίσει τον χρόνο, που είναι ένα σωρό πράγματα -αυτά τα περνάμε στο ντούκου- κι αυτό το κάνει αναζητώντας την προσωπική του έκφραση για να ξαναδημιουργήσει (η αναδόμηση που λέγαμε) τον κόσμο και να πετύχει και στον έρωτα, θαρρείς πως ο έρωτας δεν έχει σχέση με τον χρόνο. Βλέπετε λοιπόν, ότι αυτή κουλτουριάρα, με το να θέλει να πει πολλά, τελικά δεν λέει τίποτα;

Το «αφιέρωμα» στα αλαμπουρνέζικα των κουλτουριάρηδων, θα κλείσει με ένα ακόμα μικρό δείγμα της «κουλτούρας» τους. Δεν θα γίνει κάποια ανάλυση, όπως στο προηγούμενο κείμενο. Πάρτε το ως «άσκηση» για το σπίτι και πέστε και σε μας τι καταλάβατε:

«Ο ελλαδικός άνθρωπος στην Ορθοδοξία διατυπώνει τον αρνητικό του νόστο ως «ζώο θεούμενο», μέσα από τον διάλογο του Εγώ του με το Άλλο, ως Ανταρσία ενάντια σε ένα Είναι δίχως Πρόσωπο, αφηγείται το καθολικό του βίωμα, τη διαδικασία ενσάρκωσης στο Εγώ του, την πρόσκτηση, με ενοποιό τον εαυτό του, του διάχυτου και απρόσωπου ως την έλευση του γίγνεσθαι που μετουσιώνεται τώρα, μέσα από την ιστορία του, την διάρκεια της Πράξης του, στο Εσύ και το Εμείς του Εκκαθολικευόμενου Εγώ του...

Ο χριστιανικός άνθρωπος εγκολπώνει το Άλλο στο εκκαθολικευμένο του Εγώ, στο Εσύ και στο Εμείς, «ζωντανό σώμα του Θεού», εκκλησία του. Το Άλλο γίνεται έτσι Εσύ για να θριαμβεύσει ως Εμείς μέσα σε ένα Εγώ μεγαλωμένο δυνάμει στο άπειρο, Έρωτας ως Πράξη του Εσύ έξω από τον Καιρό, και ιστορία ως Πράξη του Εμείς, ενσαρκωμένος Καιρός, συμπίπτουν σε μια δισυπόστατη υφή ενός γίγνεσθαι που εκφράζεται στο Πρόσωπο, στην Παρουσία του Ανθρώπου ως ερωτικής σχέσεως, ως αγαπητικής πράξης».

(Περιοδικό «Αντί», αρ. 239, σελ. 20-21, 1983)

Κείμενα σαν τα παραπάνω, δίνουν το κακό παράδειγμα στη χρήση της γλώσσας, στους νέους που τα διαβάζουν. Η νεότερη γενιά που ψευτομορφώνεται με τέτοια κείμενα, θα γράφει ακόμα χειρότερα και οι παρατηρήσεις της θα είναι και

χειρότερες και πιο γελοίες. Ο Στρατής Δούκας έλεγε χαρακτηριστικά, ότι με την λογοτεχνία σήμερα ασχολούνται αποκλειστικά οι άνθρωποι που δεν έχουν ιδέα από γλώσσα. Τα κακά επομένως είναι δύο:

1) Η διαφθορά των νέων που θα εκφράζονται χειρότερα στο μέλλον.

2) Η διαφθορά της ίδιας της γλώσσας που κι αυτή θα γίνει θολή και νερόβραστη.

Παλαιότερα, κάποιος καθηγητής γλωσσολογίας έλεγε: «Μακριά από τους μορφωμένους!» κι αυτό που έλεγε εκείνος ο αγαθός άνθρωπος, ισχύει εκατό φορές περισσότερο για τους σύγχρονους κουλτουριάρηδες που ούτε τη γλώσσα ξέρουν και ούτε έχουν οργανωμένη σκέψη.

Για όσους συναισθάνονται αυτή την εξαχρείωση της γλώσσας και θλίβονται κατάκαρδα για όλη αυτή την κατάντια, η λύση είναι μία: Να προσέχουμε πολύ τα λόγια μας κι ακόμα περισσότερο τα γραπτά μας. Κάθε τι που λέμε να το σκεφτόμαστε, και προπάντων πρέπει να γράφουμε κατανοητά. Και για να γίνει αυτό, πρέπει να διαβάζουμε κλασικά κείμενα της λογοτεχνίας μας, που έχουν σωστή και ζωντανή γλώσσα κι επίσης να στήνουμε αυτί στις κουβέντες του λαού. Ο Σολωμός πήγαινε στις ταβέρνες της Κέρκυρας για ν' ακούσει πρόσφυγες από την Κρήτη που τραγουδούσαν μαντινάδες. Ο Καβάφης πήγαινε στα καφενεία και τα φαρμακεία της ελληνικής παροικίας της Αλεξάνδρειας κι έστηνε αυτί για να τσακώσει καμιά ζωντανή ελληνική φράση. Ενώ εμείς, σήμερα διαμορφώνουμε τη γλώσσα μας από τις εφημερίδες, το ραδιόφωνο και την τηλεόραση, και χώρια που δεν μας μένει καιρός ούτε να σκεφτούμε, ούτε να χωνέψουμε αυτά που βλέπουμε κι ακούμε. Πάντως, ούτε το να στήνουμε αυτί αρκεί. Χρειάζεται και κάτι ακόμα: Να ασκούμαστε στο γράψιμο. Και η άσκηση γραφής, κρατάει μια ζωή...

Πηγή: Το κείμενο είναι του συγγραφέα Ντίνου Χριστιανόπουλου και αποτελεί διασκευασμένο απόσπασμα από συζήτηση με τον επίσης συγγραφέα Περικλή Σφυρίδη («Αλαμπουρνέζικα ή η γλώσσα των σημερινών κουλτουριάρηδων», πρώτη έκδοση 1990).